



# קובץ מפרשים החדש

## מהדורת 'עוז והדר'

י"ל ע"י

ממלכת התורה עוז והדר

בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א  
מו"ץ בשיכון סקווירא ובמאנסי יע"א  
נשיא וראש המערכת

### עורכים

הרב יוסף סאמעט עורך ראשי

הרב יעקב סיגלער מבקר ראשי

הרב ישראל בוימל הרב יעקב בירנצויג הרב יחזקאל בצלאל הרב יוסף גרינוולד  
הרב משה הלוי הרב אפרים זאלץ הרב אברהם יודלביץ הרב אשר לוי  
הרב יחיאל לייפער הרב ישעי' סלנט הרב יעקב שלמה פובידלו הרב יצחק חיים פוס  
הרב יוסף פרייס הרב שמואל קרייבוס הרב משה רוזנר הרב יעקב שאטלאנד

היות ומושקע במהדורה חדשה זו הן רב ויגיעה רבה, לכן עפ"י דין תורה ולהכדיל עפ"י הזכויות ככל המדינות אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה אפילו חלק מספר זה כולל ציורי השערים והפירושים וההוספות החדשות ותיקונים ומראי מקומות, ושארית ישראל לא יעשו עוולה.

להערות ולתיקוני שגיאות. פאקס 02-5382757 או ת.ד. 5240 ירושלים

כל הזכויות שמורות

חברת הוצאת ספרים "עוז והדר" ת.ד. 5240 ירושלים

11 COPYRIGHT © 2012  
Rabbi Y. Leifer  
8 Truman Ave.  
New Square, N.Y. 10977

הפצה "היכלי תורה"

בארץ ישראל; טלפון 02-9924603 - פקס 03-5435884  
בארה"ב; Tel. (718) 437-0054 Fax. (718) 437-3514

נדפס על נייר הר"ל שאין בו חשש חילול שבת

נדפס בארץ ישראל

צילום ולוחות פרנק ירושלים

Printed in BRETZ ISRAEL

מסתמא המקום והאזנים משל שניהם, ואי ס"ד מעיקרא כל חד מינייהו לפוס חולקיה הוא דיהיב, כי נפל הכותל ולא ידע חולקיה דכל חד וחד כמה הוי ממתת דאישתי חולקיה דחד מינייהו קא מטי ליה פסידא לכזור זין זמקום זין זכאנים דיהיב תרי חילתי ולא קא מטי ליה השתא טפי מפלגא. ועוד זר מכל דין ומכל דין אפילו היכא ללא נפל הכותל ואחזרר כמה יהיב זיה כל חד מינייהו, אי יהיב זיה זכור טפי מפשוט אית ליה פסידא דקא יהיב זיה טפי ומשתמש זיה זדהיה זשזה. וכי תימא דמשתמש זיה פשוט חילתא וכזור תרי חילתי, מצי פשוט למימר אנא [שיעור] מאי דלריכנא [זענינא] דאי משתמישנא זכור ממאי דלריך לי אית לי פסידא דמפינקא דמי זשתמישנא דאי לא נמטי זעבדיתיה לא מתהני לי מיניה ולא מידי. וכי תימא זשתמש פשוט שיעור מאי דלריך לי זכור זשתמש על חד תרין מפשוט, אפשר זכזכור נמי לא לריך לאשתמושי זיה טפי מפשוט ואית ליה פסידא דקא יהיב פי שנים זפשוט ומשתמש זדהיה זשזה, אלא ודאי ז"מ דמעיקרא כי יהיב זיה כי הדדי יהיב.

ובי תימא אס כן נמצא זכור נוטל זמדת הקרקע יותר מפי שנים זפשוט. כיון דמעיקר חלוקה זשתמודע ליה כל חד מינייהו לחולקיה פי שנים זלחוד הוא דקא שקיל, כי קא יהיב זדהדי זין זמקום הכותל זין זכנין לאו אנפא דשייך זעיקר חלוקה הוא אלא כל חד מינייהו זפורע חזבתו דמי, (ומסתמא) [ומאי] דמחייב זיה זדהדי הוא דקא יהיב ומעיקרא כל חד מינייהו מאי דחוי ליה קא שקיל ותו לא מידי:

(3) מקום שנהגו לבנות גזית כפיסים לבנים בזוין הכל כמנהג המדינה. בגזית זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים. בגזית זה נותן טפחיים ומהצה זה נותן טפחיים ומחצה. בכפיסין זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים. בלבנים זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה. האי מקום שנהגו לבנות דקמני אכותל המחילה קאי דקמני מנא למינצ זיה שיעורא, דאפילו היכא

[ב.] [ה] השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בזוין את הכותל באמצע. אסיקנא (ג) מאי מחילה פלוגתא, כגון שלא היה לו לאחד מהן חלק מסוים בחצר ונמצאו לעשות חלוקה בחצר כדי שיהא כל אחד מהן מכיר חלקו, וכיון שרצו לחלוק וחלקו שנמצא שהכיר כל אחד מהן חלקו וקנו מידן זה לזה זרוחות או שהלך זה זעמנו והחזיק בחלקו זה זעמנו והחזיק בחלקו ורצה אחד מהם לבנות כותל באמצע כדי לנלק חלק ראה וזכירו רוצה לעכב זונין את הכותל באמצע, דכייפינן ליה לנצט למינצ

נמנא זדהיה זשזה זין זמקום הכותל זין זכולתא זכנין, דהיזק ראה שמה היזק.

והגוי מילי זשאין זיה דין חלוקה זכל אס זי זיה דין חלוקה אע"ז דלא רצו לחלוק נמי פלגי ולא מאי חד מינייהו לעכוזי דיכול כל חד מינייהו למכפיה לזכריה למזנייה לכותל זדהיה זבאמצע, דהיזק ראה שמה היזק כזכעין למימר קמן.

ודא תימא הני מילי היכא דשוו חולקי להדדי, אלא אפילו היכא דלא שוו חולקי להדדי כגון זכור וזשזוט זכנאו לחלוק זרווייהו כי יהיב זין זמקום הכותל זין זכנין כדהדי יהיב. דהאי כותל כי מתעביד לאו לאשזכוי לחולקיה דכל חד מינייהו מתעביד כי היכי דתימא כל חד מינייהו לפוס מאי דמטי ליה זחולקיה מהאי זשזי הוא דיהיב, דהא לאו אשזכוי משזח אלא מגרע קא גרע דקא מנעיט זין זכוריח זין זשתמישנא כדלמרינן זגמ' זדהיא זריש זרקין (3), אלא כי מתעביד לזקוקי היזק ראה מהדדי הוא דמתעביד, וכיון דתרווייהו זכאי היזק כדהדי יניחו דתרווייהו זוקי אדהדי ומיחייב כדהדי לזקוקי היזק ראה מהדדי, דינא הוא דיהיב זיה כדהדי. ומתניתין נמי דיקא דקא פסיק ומני זונין את הכותל באמצע ולא קא פלגי זין דשוו חולקי להדדי להיכא דלא שוו להדדי. וסיפא נמי דקמני לפיך אס נפל הכותל המקום והאזנים של שניהם זשתמש קאי ללא ידעין היכי פלגי דאי ידעין מאי לפיך, אלא לאו מסתמא דכיון דמעיקרא מנו למכפא אדהדי למהוי המקום והאזנים משל שניהם השתא נמי דנפל

ר"י מייגאש

שהתלך מוחלקת זנייהם וכל אחד מהם מכיר הוא חלקו ממנה ולא נשאר זנייהם אלא עשיית המחילה זלנל:

[ב.] השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בזוין את הכותל באמצע וכו'. כפרה מאי מחיצה גודא. פירוש כותל, שנמצא

תוס' ישנים

שנים שנפלו חולקין בעצים ובאבנים וכו', דהיינו שותפות, נקט נמי [הכא] במידי דשותפות: גזית גזית. מפרש בגמרא: כפיסים. מפרש בגמרא ארחי, היינו [חצין] לבינה. וקשה דמשמע דהוי של אבן, והכתוב [חבוקין ב א] וכפיס מעץ יענוה, אלמא מעץ הוא. וי"ל דעצים היו מניחין מלמעלה ומלמטה, ולהכי קרי ליה כפיס. עוד אמר רבינו חם דכל מידי דנשבר בין מעץ בין מאבן קרי ליה כפיס, כגון אריח חצי לבינה:

[ב.] מותניתין השותפין שרצו לעשות מחיצה וכו'. יש לדקדק למאן דלא סבירא ליה זכולה זויקיין חדא מסכתא היא, ואפילו [א] למאן דאמר כולה זויקיין חדא מסכתא היא, אמאי נקט בבא בתרא אחר בבא מציעא. והא דלמרינן [ביק קב]. אין סדר למשנה, היינו דוקא לענין מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם, מ"מ צריך ליתן טעם לסדר המסכתות (כרבי) [דרבין] כדאשכחנא דקפיד תלמודא בריש שבעות (ג:) [כ] דקאמר מדדי תנא ממכות קסליק מאי שנא דקמני סוטה [א]. וי"ל דהכא נמי איכא טעמא, דאידי דתנא לעיל (ב"מ טו:): הבית והעליה של

עלויות דרבינו יונה

את חבירו מן הדין לבנות עמו כותל ולסלק היזק ראה, אבל במקום שנהגו כולם שלא לבנות שאין מקפידין על היזק ראה אין מחייבין אותו לבנות אלא אם רצה כונס לתוך שלו, וכדקיימא לן (ד). בגינה במקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו אע"ג דגינה סתם מחייבין אותו לגדור משום היזק ראה, ובגמרא [לקמן ע"ב] מיייתי מינה ראה למ"ד היזק ראה בחצר ושמה היזק, וגם יותר חמור ראה בגינה דאפילו למ"ד בחצר לא שמה היזק מודה בגינה כדאיתא בגמרא (שם). ונראה בעיני דבעיר חדשה אין אחד מהם יכול לומר אגודו

[ב.] מותני' השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בזוין את הכותל באמצע. מסקנא דשמעתתא (ג) [דמחיצה] דמתניתין היינו פלוגתא, וכיון דרצו לחלוק בזוין את הכותל בעל כרחיה דהיזק ראה שמה היזק. ומיירי בחצר שאין בו דין חלוקה, שאין כופין זה את זה לחלוק אלא אם כן רצו, כדתנן (יא.) אין חולקין את החצר עד שיהא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה. ומתניתין בעיר חדשה, או במקום שאין שם מנהג ידוע לשותפין לבנות כותל בשיתוף כשחולקין את החצר יש מהם בזנים ויש מהם שאין בזנים, ואשמעינן תנא דמתני' שיכול כל אחד לכוף

**עלויות דרבינו יונה**

שאינן שם מנהג לא סגי בהכי, ועוד הא דקתני בונין את הכותל במקום שאינן שם מנהג מיירי, וכותל סתם לא משמע בהוצא ודפנא:

**מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבנים בונים.** פ"י מקום שנהגו השותפין לבנות באמצע גויל גזית וכו', דומיא דהא

**רמב"ן**

והכל צלל ולמה פרט כל אלו. ועוד למה לי למימני זה נותן ג' טפחים הרי הכל כמנהג המדינה. לפיכך יש לנו לומר דאי תנא הכל

**רשב"א**

הו"א דילמא שאני התם דכבר הורגל בעל הבית לעשות תשמישו בהצנע וכטעמא דיהיבין בגמרא (ב:) גבי כותל חצר שנפל נפל שאני כלומר וכבר הורגלו לעשות תשמישן בהצנע והשתא לא מצי לאצנועי<sup>א</sup>:

**מקום שנהגו וכו'.** חילוקי הבנינים דוקא הוא שתלוי במנהג אם גויל אם גזית אבל שיעורי רוחב הכותלים אינו תלוי במנהג, שאם נהגו לבנות בגויל של חמשה טפחים מנהג בטעות הוא וכו', וכל שכן למי שמפרש מקום שנהגו לבנות גויל וכו' מקום שנהגו בבניני העיר דע"כ לא סגיא דלא יהיב תנא שיעורא, דאי תנא סתמא הו"א דאפילו ברחבן של כותלים אזלינן בטר מנהג בניני העיר ובניני העיר ודאי רחבין הם יותר מן השיעור השנוי במשנתנו, דגזית ככותל גבוה ד' [אמות] הוא דסגי ליה בה' אבל לכותל גבוה יותר מ' אמות לא סגי ליה בהכי וטפי בעי, ולכל חד וחד צריך לפי גבהו כדאימא בגמ' גבי אמה טרקסין (ג.), והלכך ע"כ איצטרך תנא לאשמועינן הכא לגובה ארבע בכמה רוחב סגי ליה ולא סגיא בלא הכי, ואלא מיהו פירושא דמקום שנהגו איכא לפרושי דמקום שנהגו השותפים קאמר כדכתיבנא בסמוך:

**הבבא כמנהג המדינה.** י"א כמנהג בניני העיר. ודבר של תימה הוא היאך נצריך כותל חזק כדי אמות העשויים לסלק היזק

**חידושי הר"ן**

אחד מהם לחצרו כמו שנהגו גויל או גזית, אבל לא למעט ולרבות צשיעורין שנתנו צהם חכמים, שכל ששינו מנהגן משיעורין הללו מנהג טעות הוא. וראיה לדבר מדאמרין בגמרא (ג.) למימנא דכל ארבע אמות צבצבא אי הוי חמשה טפחים קאי ואי לא לא קאי והא אמה טרקסין כו', ואי ס"ד ממתינת מנהגא תני מאי קושיא, לעולם אימנן לך דצבציר נמי קאי ושאי הכא שצבך נהגו, אלא ש"מ דמתניתין דינא קמני, והיינו נמי דצב"י צבצבא (ג.) הן וסידן או הן צלא סידן, ואי מנהגא קמני מאי נפקא לן מינה ליחוי היכי נהוג, אלא ש"מ דמתני' צבציר שיעורי דינא קמני ואין משנין אותן מפני מנהג הדיעות:

**הבבא כמנהג המדינה.** איכא מאן דפריש (הרמב"ן ד"ה פירושו) דה"ק הכל כמנהג שנהגו לבנות כל אחד ואחד צבצו, שאע"פ שהשותפין נהגו צפחות מאכא אין מנהגן כלום, אלא א"כ התנו עליו צבי העיר צמעמד כולן

**שיטה מקובצת**

שם מילי דצניעותא כי אם בבתיים אפילו הכי שמיא היזק. **גליון: כפיסין.** מפרש בגמרא (ג.) ארחי. וקשה לר"י וכו' ככתוב בתוספות. וריצב"ש<sup>א</sup> הקשה דבמסכת תעניות (יא.) משמע דכפיס גופיה הוי דעץ דיליק דקורותיו של אדם מעדיין עליו מכפיס מעץ יעננה (חבקיב ב יא.). לכן נראה דכפיס לשון שבר בין של עץ בין של אבנים. **גליון תוספות.** וכן פירש הרמב"ן ז"ל:

**הבבא כמנהג המדינה.** יש אומרים כמנהג בניני העיר (וכו' ראה בחידושי). **הרשב"א ז"ל:**

עמך בהוצא ודפנא, אלא בונין כותל שבפחות שבכתלים (ה"ה)<sup>א</sup> [הנוכחים] במשנה בכפיסין או בלבנים, ודייקנא ליה מדקתני סיפא הכל כמנהג המדינה ואמרין בגמרא (ד.) לאתווי באתרא דנהיגי בהוצא ודפנא, מדאיצטרך לאשמועינן דבמקום שנהגו בהוצא ודפנא אזלינן בטר מנהגא שמעינן מינה דבמקום

[ב.] **מתני' מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבנים בונים הכב' כמנהג המדינה.** יש לדקדק למיני הכל כמנהג המדינה

[ב.] **השותפין שרצו וכו'.** תמיה לי אמאי לא תני סתמא השותפין שרצו לעשות מחיצה בונין את הכותל באמצע ולמה פרט בחצר. וי"ל דאי אפשר למימני סתם דהא בעי לפלוגי בין חצר לגנה ובקעה. ואי נמי י"ל דאיצטרך בין למ"ד היזק ראייה שמיא היזק בין למ"ד לא שמיא היזק, דלמ"ד שמיא היזק אצטרך לאשמועינן דאפילו בחצר שמיא היזק וכיון דרצו לחלוק בונין את הכותל באמצע, ולמ"ד לא שמיא היזק נמי אצטרך דאי תנא סתם דילמא אתינן למטין ולמימר דאפילו בבית נמי לא שמיא היזק וטעמא דרצו הא לא רצו לא קמ"ל דדוקא בחצר הא בבית אפילו לא רצו נמי כופין זה את זה דהיזק ראייה בבית לכ"ע שמיא היזק וכדאמרין בגמרא (ב:) היזקא דבית שאני, ואע"ג דבהדיא תנינן בפירקין דלקמן (כב.) החלונות מלמעלה ומלמטה ד' אמות ותני עלה (כב:) מלמעלה כדי שלא יציץ ויראה וכו' אפילו הכי לא אורחיה דתנא למיסתם לישניה בהאי פירקא ולמסמך אמאי דתני בפירקא אחרנא. וגדולה מזו שנינו במשנה ראשונה דיבמות (ג.) דקתני ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וכו' ואקשינן עלה (שם ג.) וליתני אסורות ופרקינן אי תנא אסורות הו"א אסור לייבם אבל מיחלץ חלצן וכו' ואע"ג דבהדיא תנינן מן החליצה ומן היבום וה"נ הוה מצי למימני אסורות לחלוץ ולייבם. ועוד דאי מהתם

[ב.] **מתני' השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר.** הא דקתני סתם ולא קתני סתמא השותפין שרצו לעשות [מחיצה], משום דללישנא קמא דלמרינן צבצבא דהיזק ראייה לא שמיא היזק ומשום הכי קמני רצו, דוקא צבצו הוא דלא שמיא היזק אבל צבצו מודה דשמיא היזק וכדאימא בגמרא (ב:)<sup>א</sup>. וללישנא בתרא דלמרינן דהיזק ראייה שמיא היזק, נקט סתם לאשמועינן דלפי' צבצו שמיא היזק:

**מקום שנהגו לבנות גויל גזית וכו'.** וא"ת למה ליה למימנא הכי, ולמה ליה נמי למימנא בגויל זה נותן שלשה טפחים כו', לימני הכל כמנהג המדינה ותו לא וליחוי היכי נהוג. י"ל דאיצטרך משום שאינו תלוי צבצו המדינה אלא חילוקי הבנינים אבל לא שיעוריהן, שאם נהגו בגויל צבצו משה או צפחות מהן אין מנהגן כלום, וכן צבצו, ולהכי תנא דצבצו ונותנין ששה וצבצו משה כו', שאין הולכין אחר מנהג המדינה אלא לכוף

[ב.] **השותפין שרצו וכו'.** תמיה לי אמאי (וכו' ראה בחידושי). **הרשב"א ז"ל.**

**גליון א** **ואפשר** לומר דלתיך קושיא זו כתב רש"י ז"ל דכל חצרות ששנו חכמים לפני הבתים הם ורוב תשמישן בחצר, דללישנא קמא אתא לאשמועינן דאפילו בחצר דרוב תשמישן שם ואיכא היזק ראייה טובא לפי שמשמשים בה תדיר לא שמיא היזק, וללישנא בתרא אתא לאשמועינן דאפילו היו שותפים בחצר שעומרת לפני הבתים שרואין זה את זה ויכול ליוזר שלא יעשה

**הגהות וצינונים:** [א] ע"י תורה השותפין שכתבו להיפך, כולה נזיקין חרא וכו' ואפילו לא היו וכו'. [ב] אולי צ"ל מ"ש דקתני **שבועות** וכן בסוטה, וכ"כ בתורה שנים בריש ב"מ (ב.). [ג] עפ"י הרשב"א ד"ה בלבנים הר"ן ריש ד. בשם רבינו. [ד] בבתיי הג' וריצב"א.

גליון תוס'

רשב"א

**דכענין למימר קמן** (ג): והכי קמני (מלהלן ג), בגויל זה נותן מחלקו שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים, חמשה טפחים לפותיא דאבנא וטפה יתירה למורשא דקרנתא דלנטי מיכא ומיכא. ובגוית דליכא מורשא דקרנתא זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה, דבגוית כל ארבע אמות בגובהא אי הוי חמשה טפחים צפומיא קאי ואי לא לא קאי. צכפסין דאינון ארסי וצנו ליה תרי ארסי צרוצז ושצקי טפה צניי ארסי למלווי צטיגא זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים, טפה ומחצה למד

**דנהיגי כחול המסקין בין שמי חרות מחולת בנין לננות גויל ואילו כחול המחיה כי האי גוונא נהגו לננות לבנים, לבנים הוא דענו, דבאר מנהגא דנהיגי צהוא אנפא גופיה דאמי לידן הוא דלולנין, דאילו מנהגא דשאר כחלי לגבי האי אנפא דאמא לידן לאו מנהג המדינה הוא.**

**גויף אבני דלא משפיין, גוית אבני דמשפיין, כפיסס ארסי וארסי סאי לבנה, לבנים צניי (להלן ג).** והני שיעורי כוליה לרוצז החול יניהו אכל לגובה החול ארבע אמות צעין דצניי מהכי לא מקלק היקף ראייה

גויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים בגוית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה בפיסין זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה

**תוס' ישנים**

ביותר מג' לזה וג' לזה אינו עושה אלא כשיעורא דמתניתין בגויל הואיל דהכותל חזקן וראוי הוא, אבל אי נהיג בגויל לעשות פחות מו'

בגויף זה נותן ג' טפחים. וא"ת כיון דתני הכל כמנהג המדינה, אמאי איצטרך תו למיתני בגויל. וי"ל דמשמיעינו דאפילו אם נהגו

**עליות דרבינו יונה**

**בגויף זה נותן ג' טפחים וכו'.** הני שיעורי לאו אמנהגא תנן להו אלא שיעורי חכמים הן, דבמקום שנהגו בגויל כופין בעל כרחן בגויל רחב ו' טפחים ואפי' אם נהגו לבנות בגויל ה' או ד', דהכי קים להו לרבנן דכל גובהא ד' אמות אי אית בה פותיא

[ד]קתני לקמן מקום שנהגו לגדור, ואין הדבר תלוי בבניני העיר, כי אע"פ שכל בניני העיר בגויל או בגוית הן אם אין מנהג ידוע לבנין כותל השותפין אין אחד מהם יכול לכופ לטעון גוית נבנה, אלא בונין בכפיסין או בלבנים:

**רמב"ן**

צמשתנו, אכל צודאי אס היה שם מנהג ידוע לשותפין כגון שהתנו עליו אנשי העיר צמעמד כלן, כופין זה את זה לננות כמנהגם הידוע ואפי' נהגו לננות גויל רחב ארבע אמות, ואע"ג דהאי כותל דקתני מתניתין לא עבדין ליה אלא משום היקף ראייה כדאסיקנא בגמרא (ג) וצהוא סגי לה, אפילו הכי כופין זה את זה לננות כותל צנין, שמא יפול והלה אינו רוצה לננות ונמצא צריך להתעטם עמו צ"ד וצין כך וצין כך יהא ניזוק מהיקף ראייתו.

כמנהג המדינה קתם הוא אמנא שאם היה מנהגם לננות בגויל יותר מששה טפחים שיכופ לננות כמנהג המדינה, להכי תנא הכי לומר לך שאם נהגו בגויל יכופ אחד מהם לחצרו לננות גויל ואין משנין ממנהג המדינה ומיהו זה אינו נותן אלא שלשה טפחים וזה שלשה ואין הולכין צוה אחר המנהג, דבששה טפחים קאי טובא ואין צורך לרוצז גדול ממנו<sup>ל</sup>, ותנא צתר הכי הכל כמנהג המדינה לאתויי הוצא ודפנא והוא הדין למחללת הקנים או מחילה פחותה ממנה אם נהגו צכך, אלא אורח ארעא נקט.

**ישמעתי** שלא נאמרו הדברים הללו אלא ככותל טיט, אכל ככותל סיד אין צריך בגויל ו' טפחים שהדבר ידוע דצניר מהכי קאי עד ד' אמות, ודאקשינן עלה (שס) מאמא טרקסין, דמיוי צעלמא הוא משום דמופלג שיעורא, ואע"ג דליכא טפה יתירא קס"ד למדמניהו, ורמיזא בגמרא (שס) והני מילי טינא אכל ריכסא וכו', ולא אמרו סידא, וכן כל כותל האמור צמלתינן שמעתי שהוא של טיט, וכן פירשן רש"י ז"ל כולן צשל טיט<sup>ל</sup>, הילכך צשל סיד אין לדיין אלא מה שענינו רואות ע"פ מומחין ולא לעצור על דברי רבותינו:

**ובשם** ר"ת ז"ל (תוס' ד"ה בגויל) שמענו שאם נהגו צמחילה פחותה מהוצא ודפנא אין מנהגם אלא מנהג שוטים וכופה אותו לעשות מחילה מתקיימת. ואין זה נכון, והיינו דאמרין צגמרא (ג) למימרא דכל ארבע אמות צצבהה אי הוי ה' טפחים קאי ואי לא לא קאי, ואי ס"ד מתני' מנהגא תני לעולם אימא לך צצניר נמי קאי וסאי הכא צצכך נהגו, אלא ש"מ דמתני' לא קתני מנהג אלא לבנין הגויל והגוית אכל לא לרחצן, וכן נראה מפרש"י ז"ל (ד"ה הכל כמנהג), והיינו דצעי צגמרא (ג): הן וסידן או הן צלא סידן, ואי ס"ד מנהגא קתני מאי נפקא לך מינה.

זה נותן ג' טפחים וכו'. כיון דתנא צונין את החול צצמנע צדין הוא דמני למיתני גויל ששה וגוית חמשה אלא לישנא דקתני טפי עדיף ליה:

**ופירוש** מקום שנהגו על מנהג בני המדינה, שאם מנהגם לננות כל אחד ואחד צשל עצמו גויל אף השותפין כופין זה את זה לננות גויל, ואם שאר כל כותלי העיר צבונה כל אחד צשלו גוית, השותפין צונין גוית, וכל אחד ואחד נותן כפי השיעור הקצוב

**כפיסין**. פירשו צו חמיכה, והלשון כולל צין חמיכה ען וצין חמיכה אצן או לבנה, ומפני שהוא חלי לבנה קרוי כן, וכן כתוב (מקוק צ יא) וכפיס מען יעננה:

**רשב"א**

מצריכין אותו בכותל של היקף ראייה אע"פ שצריך לעשות כן בכותלי העיר הגבוהין אף אנו נאמר דאע"פ שנהגו לעשות בנין חזק לכותלי העיר הגבוהין בכותל של ארבע אמות הנמוך לא לפי שאינו צריך לכך, ובודאי דבגוית אי הוי גבוה יתר מד' אמות לא סגי ליה בפותיא חמשה כדמוכח בהדיא בגמ' גבי אמה טרקסין ואפילו הכי בכותל של היקף ראייה לא הצריכו אלא חמשה (צ) אמות) בלבד דאלמא אין הולכין בהם אחר בניני העיר אלא אחר בניני השותפין ברחבן של כותלים, ולפיכך אף בבנין כן שאין עיקר הענין אלא שלא יבנה בנין רעוע שמא יפול ויצטרך זה לצעוק עליו תמיד אלא דכשנהגו השותפין ממש אין

ראיה בלבד ככותל גבוה לסמוך בו תקרתו ועליותו, ובהדיא משמע בגמרא דלא בעינן אלא מה שראוי לעמוד בגובה של ד' אמות ואע"פ שלא היה עומד גבוה [י]יתרן, וכדאמרין (ג) למימרא דבגוית כל ד' אמות בגובהה אי הוה ה' טפחים קאי ואי לא לא קאי ואם איתא מאי קאמר כל ארבע בגובהא דילמא בגובה ארבע בבציר מהכי סגי אלא שכן נהגו לעשות בבניני העיר שהן כותלין גבוהין ומשום דלא קיימי בבציר מהכי כיון דגבוהין וכיון דבניני העיר שהם כותלים גבוהים צריך חמשה הצריכוהו בכך אפילו בכותל זה של היקף ראייה, ואפילו תימצא לומר דאי לאו דלא קאי אפילו בגובה ארבע אמות לא היו

רשב"א

לכאורה משמע דמתני' לאו בסידא אלא או בטינא או בריכסא. אלא ודאי קשה דאם איתא מאי קא מקשי עלה מאמה טרקסין דשאני התם דהוי בסידא דטיט בהר הבית ליכא כדאיתא בשבת בפרק כל כתבי הקודש (קטו). וכל שכן בעזרות ובקדש הקדשים: **בבבנינים** זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה. כתב מורי הרב ז"ל דבעיר חדשה אין אחד מהן יכול לכופף את חבירו אלא בפחות שבכותלים הנזכרים במשנה או כפיסין או לבנים, אבל מ"מ בהוצא ודפנא לא מדקתני סיפא דמתני' הכל כמנהג המדינה ואמרין בגמ' (ד.) לאתויי מאי לאתויי באתרא דנהיגי בהוצא ודפנא מדאיצטריך לאשמועינן דבמקום שנהגו בהוצא

משנין מן המנהג שלהן. ויש מפרשים שאין הולכין אלא אחר מנהגי השותפין כשמתרצין לחלוק ביניהן בגויל גויל או גזית ודומיא דהא דקתני לקמם מקום שנהגו לגדור דהיינו מקום שנהגו דהא דקתני, וכן פירש מורי הרב בצ"ל, וכן נראה עיקר: **זה נותן שלשה וזה נותן שלשה וכו'.** יש מפרשין (עיין רמב"ן ד"ה ושמעתי) דלא נאמרו השיעורין הללו אלא בכותל טיט אבל בכותל סיד לא בעי כולי האי דבבציר מהכי קאי ולא אזלינן ביה בתר הני שיעורי אלא בונין על פי בקיאיין, וכן נראה קצת ממה שאמרו בגמ' (ג.) והני מילי בטינא אבל ריכסא בעי טפי ואיכא דאמרי הני מילי בריכסא אבל בטינא לא בעי כולי האי דאלמא

חידושי הר"ן

דכתיב (משלי טו כו) ושונו מתנות ימיה. ומינה שאם קדם וכנס בתוך שלו וזנה, אינו יכול לתבוע מחצו חצי הולחטו. ואע"פ דנצקעה אמרין (ד:) שאם הקיפו מד' רוחותיו מחייבין אותו לשלם, התם היינו טעמא לפי שאין כותל נצקעה עשוי לסמוך עליו אלא לגדר צעלמא והא גדרו, אבל כותל חצר יכול הוא לומר אין לרזני לננות אלא כותל שאוכל לסמוך עליו, וכיון שכנסת לתוך שלך איני רשאי לסמוך צו:

**והא דאמרין גויל ששה וגזית חמשה בו.** איכא מ"ד (עי' רמב"ן ד"ה ושמעתי) שלא נאמרו שיעורין הללו אלא כותל של טיט אבל בשל סיד לא נריך כולי האי דנצטרי מהכי קאי, הילכך אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות על פי מומחין בקיאיין. ורמזא האי סברא בגמרא מדאמרין (ג.) והני מילי טינא אבל ריכסא צעי טפי, ולא אמרו סידא. וכן כל כותל האמור במכילתין פרש"י ז"ל כולן של טיט. וא"ת א"כ היכי מקשינן עלה בגמרא (ג.) מאמה טרקסין, והוא של סיד. י"ל משום דמופלג שיעורא דלא משמע להו דאיכא כולי האי צין טינא לסידא. אבל הרא"ה ז"ל כתב דלפילו הכותל של סיד נאמרו שיעורין הללו דאם לא כן כי מקשינן בגמ' מאמה טרקסין ה"ל לשנויי שאני התם דשל סיד הוא, והוא עדיף טפי מההוא פירוקא דמפרקינן משום דליכא טפח יתירא, וכי אמרין בגמרא הני מילי טינא, לאו דוקא טינא דלא איתמר אלא לאפוקי ריכסא:

דכתיב האי גוונא ודאי כופין זה את זה לננות כמנהגם, הא לאו הכי הולכין אחר מנהג של בני העיר כמו שנהגו לננות בשלהם. ואחרים אומרים (כצ"ט יונה ד"ה מקום) דהכל כמנהג המדינה אשותפין קאי, שהולכין אחר מנהג שלהם אע"פ שלא התנו עליו בני העיר בפירוש.

**וא"ת** וכיון דהאי כותל לא עבדינן ליה אלא לסלקוי היזק ראיא, גויל וגזית למה לי ופילו נהגו צדק צהולא חסגי ליה. י"ל שחייבוס חממים לננות צנין המתקיים, שמא יפול וינטרך להטעם עמו צב"ד ויהא מוזיק צהיק ראיא. ולפיכך אפי' רצה אחד מהם לננות בתוך שלו ולננות בשלו צהולא ודפנא, חצרו כופהו ציצנו צין שניהם גויל או גזית כפי המנהג דשמא יפול וינטרך להטעם עמו צב"ד. וזה שלא כדברי מנא"ת מפרשים (כצ"ט יונה ד"ה וכו') שכתבו דמתניתין דוקא צשאין אחד מהם רוצה לננות בתוך שלו, שחצרו יכול לומר אין לרזני להשתתף אלא צצנין המתקיים, אבל אם רצה לננות בתוך שלו כונס וצונה ופילו צהולא ודפנא, וליתא ומן הטעם שכתבנו.

**והרא"ה** ז"ל מוסיק צה דברים, שאפילו צא לננות בתוך שלו ולננות גויל או גזית, חצרו מעכב עליו משום דלאחר ליה אם אתה עושה כן לא יחא לי רשות לסמוך עמו, ופילו אמר ליה אלא היצנא לך רשותא לממך מני אמר ליה אי צי צמכר לא צעניא השתא למזנן ואי צממנה לא ניחא לי

שיטה מקובצת

ברישא דמתניתין שיש להם חצר בשותפות ובתי שניהם פתוחים לתוכו משמע בכל מין שותפות שיהיה, אין הכוונה אלא שיהיה בתי שניהם פתוחים לתוכו ואף על פי שאין להם בחצר חלקים שוים. ועוד דמלתא דפשיטא היא כיון שאין עושין הכותל אלא משום היזק ראיא, כל כך הוא מוטל על האחד לעשות הכותל כמו על האחר. וסיפא דזה נותן וזה נותן לא אצטריכא לאשמועינן הא, ולזה כתב רש"י ז"ל זה נותן כו' שעובי כותל גויל ששה טפחים כו' כלומר לא אתא לאשמועינן דשניהם נותנים בשוה אלא שיעור עובי הכותל אחי לאשמועינן.

**ולעיקר** קושיין תירצו בתוספות (ד"ה גויל) דהא דלא קאמר בגויל ששה טפחים משום דלא ניטעי וכו', והא דאצטריך למיתני מדת גויל דאם נהגו יותר משה בגויל לא יעשה וכן כולם, ומיהו אם נהגו לעשות פחות משה יעשה וכו'. ובוזו חולק רש"י שכתב הכל כמנהג המדינה אם מנהג לבנות בגויל יבנו בגויל וכו' כלומר שהמנהג מועיל לפחות מגויל לגזית, אבל לפחות מגויל טפח ולעשותו חמשה טפחים אין תלוי במנהג דבציר מהכי לא קאי וכן הסכימו רוב המפרשים.

**ובן כתב הרשב"א** וזה לשונו חילוקי הבנינים (וכו) דאה בחידושי ד"ה מקום שנהגו. גלוין:

**והא דאמרין גויל ששה וגזית חמשה** (וכו) דאה בחידושי. הר"ן ז"ל: ר"י **בבבנינים** זה נותן טפח ומחצה וזה וכו'. כתב מורי ז"ל (וכו) דאה בחידושי רשב"א עד סוף"ה ועוד). **הרשב"א** ז"ל. <sup>1</sup> ואפשר שהירושלמי (פ"א ה"א) חולק עם גמרתנו בזה. הר"ן ז"ל.

**והרא"ה** ז"ל כתב לכאורה משמע דתלמוד ירושלמי (פ"א ה"א) פליג אתלמוד דידן, ונראה לי דגרסין בירושלמי בין במקום שנהגו לגדור בין במקום שנהגו שלא לגדור כופין, פירוש בין במקום

<sup>2</sup> **בגויל** זה נותן שלשה טפחים וזה כו'. איכא למידק אמאי לא קאמר בגויל ששה טפחים. ועוד דאמאי אצטריך למיתני מדת גויל וגזית, כיון דהני הכל כמנהג המדינה כמו שנהגו כן יעשו. ושמו אתא לאשמועינן שאפילו בא אחד לננות בתוך שלו ולננות גויל או גזית, חבירו מעכב עליו משום דאמר ליה אם אתה עושה כן לא יחא לי רשות לסמוך וכו' כמו שכתב הרא"ה ז"ל עיין בגימורין יוסף (עמ"א ד"ה והרא"ה), ומשום הכי קתני זה נותן זה נותן. ועוד יש לומר דאתא לאשמועינן דלא נימא בונין באמצע דוקא כשיש להם חלקים שוים בחצר והיינו דקאמר באמצע שהמחיצה היא באמצע החצר, אבל אם לאחד יש שליש בחצר ולאחר שני שלישים כל אחד יתן מן הקרקע והבנין כפי חלקו, להכי קתני זה נותן זה נותן לאשמועינן דאפילו שוים בשותפות החצר זה נותן שלשה וזה נותן שלשה. ואתי שפיר נמי דקאמר זה נותן שלשה וזה נותן שלשה ולא קאמר כל אחד נותן שלשה טפחים, דאי הוה תני הכי הוה משמע שהם שוים בשותפות החצר, להכי תני זה וזה שאף על פי שהאחד יש לו יותר בחצר מחבירו אפילו הכי שניהם נותנים בשוה. וקתני תו במתניתין לפיכך כלומר הואיל ואינם נותנים לפי חשבון אלא לעולם בשוה, אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם אלא אמינן דמעלין לפי חשבון. ובהכי מיתרצא קושיית התוספות שמקשים דמאי איריא משום דבונים הכותל בעל כרחם, בלאו הכי נמי הוי של שניהם אפילו נפל לרשותא דחד מיניהו כיון דאין חזית לא לזה ולא לזה.

**אב"י** רש"י ז"ל מתחלה פירש דבאמצע היינו זה נותן מחלקו כלומר מאיזה חלק שיהיה לו יתן חצי מקום עובי הכותל דלא משמע ליה באמצע החצר בדוקא דבכל גוונא מיירי מתניתין. והיינו דנקט ז"ל

**הגהות וצינונים:** [א] אף דכתב רק ביותר מו' וכדעת התוס' (ד"ה בגויל), אבל ממה שכתב אח"כ "אלא ש"מ וכו' אבל לא לרחבן" מוכח דסובר דגם בפחות לא מהני מנהג וכדעת הרא"ש (סי' א) (אבן האדל). [ב] עיין רש"י יז. ד"ה מן הכותל, יט: ד"ה בכותל. [ג] כ"ה בשיטתיק. [ד] ט"ס, דהא מיירי בטפחים, וגם בשיטתיק ליתא.

ארחא וטפח ומחנה לחד ארחא וטפח יתירה לביני ארחי, דאי בנו ליה ברוחב חד ארחא וטפח ומחנה לחד ארחא (ו) כיון דגציה ארבע אמות לא קאי, אצל בלגנים כיון דרחצים הן סגייא ליה צדד ארחא דשלשה טפחים.

וממאי דבלגנים קאי טפי מבגויל וגוית לא ולמד מדור

הפלגה דשביק אבני וצנו בלגני,

דכתיב (בראשית יא א) הבה לנצנה לננים וכתיב ותהי להם הלצנה לאצן אלמא לננים עדיפי טפי. ולאו משום דנצין לננים תקיף טפי מדגוית דהא חוין ללאו הכי, ושמתחא דפרק הבית והעליה (ב"מ ק"ז:) גבי תחתון שצא לשנות בגויל איפכא משמע, אלא משום דכל היכא דשוו בגובהא ההוא ליקיר טפי צעי דנפיש צפומייל טפי מהאיך דקליל, והיינו טעמא דמתני' דגוית ולננים דיהצין ליה להאי שיעוריה ולהאי שיעוריה ההוא דנפיש צפומייל טפי עדיף טפי, והיינו טעמא דשמתחא דפרק הבית והעליה, וכל היכא דשוו צין צפומייל צין בגובהא ההוא דקליל טפי עדיף טפי, והיינו טעמא דמגדל<sup>א</sup>.

ומסקנא (ג:) דהני שיעורי כולו הן וסידן יונה, והני כפיסים ולננים דקמני לא ככפיסים ולננים רבצרי קמיידי דהו לכו

לננים בני שלשה טפחים והוא ליה ארחא טפח ומחנה דקמני הסס והאריח חני לננה של שלשה טפחים, ד"כ נפיש ליה שיעורא צהדי סדי, אלא בוטרי קאי דבציר משלשה טפחים וצירי ליה אריח מטפח ומחנה, וכי קמני בכפיסים זה נותן טפחיים זה נותן טפחיים ולננים זה נותן טפח ומחנה זה נותן טפח ומחנה דהוא ליה רוחב הכותל בכפיסים ארבעה טפחים ולננים שלשה טפחים, צהדי מקום הסדי קא חשיב להו, והוא הדין לגויל וגוית דכצעין למימר לקמן (ס"ג).

והוא הדין בצמחא דנהיגי ככותל המחמה בצציר מהכי הכל כמנהג המדינה ואפילו בצמחא דנהיגי צהולא ודפנא. ומסמכר

דאמרא דאיכא דצנו גויל ואיכא דצנו לננים צמר רוצא אולינן, דכי אמרינן דצממונא לא אולינן צמר רוצא, הני מיילי לטעבר דאיכא למימר דילמא האי גצרא ממשעוטה הוי, אצל לעמיד כי האי גוונא דלמחל צמר מנהגא דאמרא הוא דצעין צמר רוצא אולינן, דאילו מנהגא דמישעוטה לאו מנהג המדינה הוא. ואי פלגא ופלגא אי נמי דלא איצטרך מנהגא דרוצא הלך אחר הפחות שצשיעורין שהן כולל ספק מנהג המדינה דלוקי ממונא צחוקת מאריה:

(ג) לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים ש' שניהם. אוקימונא (ד) א"ע"ג דנפל לרשותא דחד מינייהו אי נמי דפניניהו

חד לרשותיה מכו דתימא להוי איך המוציא מחצירו עליו הראיה קמ"ל דלא, ודוקא היכא דיכא מיגו להימוניה דכצעין למימר לקמן.

ומאי לפיכך דכיון דמעיקרא יכיל כל חד מינייהו למכפיייה לחצריה צדינא למצנייה לכותל צהדיה צאמצע הרי זה צחוקת שנצנה

משל שניהם צאמצע. וכי תימא תינח היכא דלית צה מעיקרא דין חלוקה אלא היכא דלית צה מעיקרא דין חלוקה דלא הוה יכיל למכפיייה למפלג מאי לפיכך, ומתני' הא אוקימונא צלית צה דין חלוקה. וצין דלית צה דין חלוקה וצין דלית צה דין חלוקה תיקשי לך,

צשלמא גבי אצנים איצטרך לאשמועינן א"ע"ג דנפל לרשותא דחד

מינייהו כדאמרן, אלא גבי מקום לא מיציעא היכא דאחזק מעיקרא צשופות דכיון דמעיקרא כולה צחוקת שופות הוי קיימא השתא נמי דפלגי אכתי מקום הכותל צחוקתו קאי דהא לא אחזק צחולקיה דחד מינייהו טפי מחצריה. אלא אפילו היכא דלא אחזק מעיקרא צשופות, כיון דלאו רשותא צאצפי

נפשא הוא אלא דוכתא דמשמש להני שתי רשויות כהדדי הוא ולית ליה

לחד מינייהו צגויה ראייה טפי מחצריה הרי כח שתי רשויות הללו שולט צו ומסתמא צחוקת תרווייהו קאי, והיכי תיסק אדעתין דיכיל

חד מינייהו למטען ציה טפי מחצריה דאיצטרך לפיכך. וכי תימא דאיצטרך לפיכך גבי אצנים ואידי דאשמועינן גבי אצנים אשמועינן נמי

גבי מקום, א"כ ליתני אצנים צרישא והדר ליתני מקום, ואפילו גבי אצנים נמי תינח היכא דלית צה דין חלוקה אלא היכא דלית צה דין חלוקה מאי לפיכך.

לעולם דלית צה דין חלוקה וכי איצטרך לפיכך לאו להיכא דטעין כל חד מינייהו דכולא דידיה הוא דקא מפיק ליה

כל חד מינייהו לכותל מאחי חוקה דלפיכך איצטרך, דא"כ לא הוה מהניא ליה לחד מינייהו האי חוקה ולא מידי. אלא להיכא דחד טעין דתרווייהו היא [לאוקמיה] צחוקתיה ואיך טעין דכוליה דידיה הוא

לאפוקיה מחוקתיה. דאי לאו לפיכך הו"ל דינא כוה אומר כוה שלי וזה אומר תהיה שלי דזה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע (ב"מ ג.)

לא שנה מטלטלי ולא שנה מקרקעי דכל מילתא דאחיא מכה הודאת צעל דין ליכא לפלוגי צה צין מטלטלי למקרקעי, קמ"ל לפיכך למהוי

של שניהם צשוה דהאי חוקה לאו לאורועי הודאת צעל דין צמאי דמודי ציה קאחי אלא לאלומי לטענתיה קא אחיא צין צפלגא דמודי

ציה צין צפלגא דכפר ציה. דלא מיציעא היכא דהוה צה מעיקרא צכולה דין חלוקה, אלא אפילו היכא דלא הוה מעיקרא צכולה דין חלוקה כיון דהשתא חוין לה דפליגא וקיימא אוקמא אחוקתה דהיינו

צחוקת חצר של שני שותפין שכל אחד מהן מכיר חלקו דיכילי למכפא צהדדי למצנייה לכותל צאמצע משל שניהם. והוא דלא אצטרך דצנייה

חד מינייהו לחודיה דכצעין לצרורי לקמן, וה"ה היכא דאצטרך דצנייה חד מינייהו לכותל צאמצע מוקמינן ליה לאיך צחוקת שנתן עד

שיצא ראייה שלא נתן דחוקה צעיד איניש דפרע מאי דידע דמיחייב ציה מדינא, מידי דהוי אכותל חצר שנפל (ה.) דא"ע"ג דהדר ציה חד

מינייהו הרי השני צחוקת שנתן עד שיצא ראייה שלא נתן. ואפילו היכא דאיכא סהדי דהוה משתמטו ליה מעיקרא, דלא גרע ממאן

דאחזק כפרן אממונא דהוה מחייב ציה מדינא דכי הדר טען חזרתי ופרעתי מהימן.

אשרתבה השתא דלא שנה אחזק מעיקרא צשופות ולא שנה לא אחזק, לא שנה [דלא] הוה לה צכולה דין חלוקה ולא שנה

דהוה צה דין חלוקה, לא שנה איצטרך דפליגי צסממא ולא שנה לא אחזק, כל היכא דלא איצטרך דצנייה חד מינייהו לכותל צחולקיה

מסממא המקום והאצנים של שניהם לא שנה עמד ולא שנה נפל וא"ע"ג דנפל לרשותא דחד מינייהו, דכיון דאיכא האי כותל דמסאדי

דהני שתי רשויות הוה מיפלגן מהדדי אחוקה דהשתא מוקמינן להו.

תוס' ישנים

בהוצא ודפנא, וא"כ שמע מינה מדאיצטרך (דאצטרך) הכל לריבויי, דמנהג מדינה לאו דוקא, דאי לאו הכי הכל למה [לה] [ל']:

עליות דרבינו יונה

כי האי שיעורא קאי, כדדייקי מינה בגמ' (ג.) למימרא [דבגוית] דכל גובהה ד' אמות אי אית בה פותיא ה' טפחים קאי ואי לא לא קאי, ודייקינן נמי בגמ' (שם) מהא דתנן כפיסין זה נותן טפחים וכו' ש"מ (בלבנים) [כל בינין ירכי<sup>א</sup>] טפח, מכל זה אנו למדין דשיעורי חכמים הן.

**רמב"ן**

זה דין חלוקה, נתי דאין יכולין לכופ זה את זה לחלוק מ"מ כיון שרלו לחלוק שהרי הסתר חלוק לפניך כופין זה את זה לזנות הכותל, לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם, ואע"ג דפנייהו חד

לפיכך אם נפץ הכותל המקום והאבנים של שניהם. פי' הואיל ויכולין לכופ זה את זה לזנות כותל צלמטע, אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם. ואע"ג דזוקינמא (לקמן ג.) נחצר שאין

**רשב"א**

**עוד יש מרבוותא ז"ל** (רבינו יונה ד"ה וכולה) שפי' דכולה מתני' בשאין אחד מהם רוצה לכנוס בתוך שלו לפי שחבירו אומר לו לא אסייע עמך אא"כ נבנה כבניני העיר או השותפין אבל אם רצה לכנוס בתוך שלו כונס ובונה כמה שירצה ואפילו בהוצא ודפנא. ותדע לך שלא הוזכר חיוב בנין אבנים או לבנים אלא במקום שבונין באמצע אבל בזמן שזה בונה וזה בונה כגון שני גגין בשני צדי ה"ר ואי נמי גג הסמוך לחצר חבירו לא הוזכר שם (בגמ' ו): אלא מעקה דמשמע כל דהוא, ואע"ג דגבי שני גגין בשני צדי ה"ר אמרינן (שם) לא נחא לי דתיתרע אשיתאי דמשמע בנין אבנים שהוא מכביד על הגג, לא מתורת חיוב אמרו אלא שדרכן של בריות בכך כשבא לבנות בתוך שלו אינו בונה עראי כדי שלא יהא זקוק לבנות תמיד.

**ואינו** מחזור בעיני כלל שהרי כל עצמן לא אמרו במשנתינו שכופין זה את זה לבנות גגיל וגזית אלא כדי שלא יהא זה צריך להזמין את חבירו בכל יום בב"ד להקים מחיצתו הנופלת, וכיון שכן מה לי שאינו כונס לתוך שלו מה לי כונס. ועוד דהא מתני' בכופין זה את זה קא מיירי שזה אומר גזית נבנה וזה אומר לא כי אלא כפיסין או הוצא ודפנא כדי שלא יתמעט תשיש חצרי ובכי הא הוא דקתני בונין את הכותל כמנהג המדינה, ואם איתא בשופטני עסקינן, כשרואה זה שב"ד מחייבין אותו בעל כרחו לתת שלשה טפחים בקרקע ודמי יתירי בגויל וגזית יכנוס לתוך שלו ויבנה מחיצה של הוצא כמו שירצה.

**ועוד** שבוה נחלקו רב הונא ורב חסדא לקמן (שם) גבי שתי חצרות זו למעלה מזו, דרב הונא אמר תחתון בונה מכנגדו ועולה כלומר הוא לבדו בלא סיוע של עליון לפי שהעליון יכול לומר לו איני צריך ליסוד שאני יכול לבנות עראי בתוך שלי ואפילו בהוצא, ורב חסדא סבר עליון מסייע מלמטה דקסבר דאף זה בונה בעל כרחו כמנהג המדינה וצריך הוא ליסוד שאם אין יסוד אין בנין, וקיי"ל כרב חסדא ותניא התם כוותיה, וכן פירש הראב"ד ז"ל (הובא בשיטמ"ק שם), וכן עיקר לפי שיכול זה לומר לו אף כשתכנוס לתוך שלך איני רוצה להיות עמך בכל שעה ברינא ודיינא:

**לפיכך אם נפץ הכותל המקום והאבנים של שניהם** [7]. ופרישנא בגמ' (ד.) דאיצטרך לאשמועינן דאפילו היכא דנפל לרשותא דחד מיינייהו אי נמי דפנייהו חד לרשותיהו דאמר דידי

ודפנא אזלינן בתר מנהגא שמעינן מינה דבמקום שאין שם מנהג לא סגי להו בהכי.

**איכא** מרבוותא ז"ל (רבינו יונה ד"ה מתני') שפירשו דאפילו למ"ד היוק ראייה שמיה היוק וכל שרצו בונין את הכותל בעל כרחן הני מילי בעיר חדשה וכ"ש במקום שנהגו ממש לגדור אבל במקום שנהגו כולן שלא להקפיד על היוק ראייה אין מחייבין אותן לבנות אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה, והביאו ראייה מהיוק ראייה דגינה דחמיר טפי מהיוק דחצר דאפילו מאן דאמר דלא שמיה היוק בחצר בגינה מודה וכדאמרינן בגמ' (ב:) גינה שאני, ואפילו הכי משמע בגמ' (ד.) דדוקא סתם גינה מחייבין אותו הא מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אלמא כל שכן בחצר דלא חמיר כולי האי דאם נהגו שלא לגדור אין מחייבין.

**ואין** דינם יפה בעיני דאפילו תמצא לומר דבגינה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו בחצר מחייבין אותו ולא אמרו בגמ' דגינה חמירא אלא למ"ד היוק ראייה לא שמיה היוק אבל למ"ד שמיה היוק ודאי חצר חמור טפי, ותדע לך דאפילו במקום שנהגו שלא לגדור בחצר מחייבין אותו מדקתני במתני' הכל כמנהג המדינה ואמרינן עלה בגמ' (ד.) הכל לאיתויי הוצא ודפנא, ומדקאמרינן לאיתויי הוצא ודפנא ולא קאמר לאיתויי כל מידי ואפילו מחצלת ש"מ שאין הולכין אחר המנהג בפחות מהוצא ודפנא דמנהג טעות הוא, וכן כתב רבינו תם ז"ל (תוס' ד"ה בגויל), וכיון שכן הגע עצמך דפחות מהוצא ודפנא אין מנהגם מנהג, שלא לגדור כלל לא כל שכן, ואפילו תאמר דשאני התם דכיון שמקפידין אין שמירתן בפחות מכאן שמירה לפי שצריך לצעוק תמיד על חבירו כשתפול מחיצתו, ומה בכך כבר נהגו שלא להקפיד על מה שמוזק בין נפילה לבנין.

**ועוד** דאפילו בגינה נמי מוכח בירושלמי דאפילו במקום שנהגו שלא לגדור מחייבין אותו דגרסינן התם (ה"ב) תני בגינה בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שנהגו שלא לגדור כופין אבל בבקעה מקום שנהגו לגדור כופין מקום שנהגו שלא לגדור אין כופין, ולפ"ז הא דאמרינן בגמ' (ד.) וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור דמי ומחייבין אותו, לאו למימרא דבמקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין, אלא איידי דבעי למימר דבקעה סתם כמקום שנהגו שלא לגדור ואין מחייבין אמר דגינה סתם מחייבין, שכן דרכם לקרב הענינים. כנ"ל. <sup>ע"ב</sup>

**חידושי הר"ן**

מי שאומר (רשב"א ד. ד"ה על כן) שאפילו היה שם חיות מלך אחד, המקום והאבנים של שניהם, לאי לא תימא הכי לתקון רצנן חיות מלך ומלך ודלילמא קאים חד מיניהו ועמיז ואלמר כולל דידי הוא כדאמרינן גבי כותל בקעה (ד.) אלא ש"מ דלא תימא חיות לנפולא כותל או מחוקק של שניהם, דאע"ג דנצקעה מהני התם הוא לפי שאין יכולין לכופ זה את זה, ולפיכך

**לפיכך אם נפץ הכותל המקום והאבנים של שניהם**. פי' כיון שיכולים לכופ זה את זה מסתמא משל שניהם נצלוהו צלמטע וצמקום, הלכך אפילו אם נפל לרשותא דחד מיינייהו אי נמי פנייהו חד לרשותיה ודלילמא נצלוהו (ד.) חולקין ואע"פ שהיו עושן שכן שלו, ולא אמרינן כתי הא המוליא מחצירו עליו ערמי' דאנן סהדי דנין שניהם נצלוהו. ולפיכך יש

**שיטת מקובצת**

**עוד יש מרבוותא** שפירשו דכולה מתניתי (וכו') דהא בחידושינו עד סוד"ה רשב"א ועוד שבוה). **הרשב"א** ז"ל:

**לפיכך אם נפץ הכותל וכו'**. ללישנא דמחיצה גודא (וכו') דהא בחידושינו רשב"א לקמן ד. מ"ה לפיכך עד ד"ה וללישנא באה"ד) שנתרצו שניהם לחלוק וקנו בידם ברוחא וכו'. **הרשב"א** ז"ל:

זה לשון **הרא"ש** ז"ל בתוספותיו **לפיכך אם נפץ הכותל וכו'**. פירש רש"י <sup>תוס'</sup> <sup>הרא"ש</sup>

שידוע המנהג שנהגו לגדור בין במקום שאין ידוע שנהגו לגדור דהיינו סתמא כופין, דלפי גירסת הירושלמי קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דקתני אבל בבקעה מקום שנהגו לגדור כופין הא סתמא אין כופין וסיפא קתני מקום שנהגו שלא לגדור אין כופין משמע הא סתמא כופין, ולמאי דפרישנא נחא דבמקום שלא נהגו לגדור היינו סתמא. עד כאן לשונו בתוספותיו:

**הגהות וצינונים:** [6] היינו המגדל של דור הפלגה. [7] עפ"י הרא"ש (ס"א). [8] כן גירסתו בגמ' וכ"ה בנמוקי', וראה בהג"ה ברש"י ד: וב"ב"ח שם. ולפנינו בגמ' 'אורבי'. [9] דיבור נוסף מהרשב"א על 'לפיכך אם נפל וכו' איתא להלן ריש ד. ד"ה לפיכך.